

УДК 277.222 (477–25)–726.1

Вонсович О. С.,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин, ПрАТ «Українсько–Польський вищий навчальний заклад «Центрально–Європейський університет» (Україна, Київ), sefnrof@ipnet.ua

Святкування 1030–річчя Хрещення Київської Русі: політичні аспекти

Метою даної статті – є дослідити політичні аспекти святкування 1030–річчя Хрещення Київської Русі. Під час написання статті, автором були використані наступні методи: аналіз, синтез, порівняння, індукція, дедукція. Основні одержані висновки полягають в наступному: святкування 1030–річчя Хрещення Київської Русі пройшло на високому рівні: головною ознакою свята стало об'єднання вірян Українського та Московського патріархатів єдиною молитвою за Україну; за мир та спокій, за Боже благословення; намагання з боку чинної влади внести розкол в православній церкві та зробити її своїм інститутам несуть лише негативне навантаження і відповідним чином позначаються на духовному житті суспільства; Українська Православна Церква Київського Патріархату сама, автономно від держави повинна вирішувати питання автокефалії та вести відкриті прямі переговори з Московським Патріархатом на найвищому рівні, тобто на рівні патріархів; держава повинна лише сприяти цьому процесу, але вже після того, як на церковному рівні будуть досягнуті остаточні домовленості.

Ключові слова: Хрещення Київської Русі, Українська Православна Церква, релігія, суспільство, влада, політичне втручання.

Основною проблемою, яку досліджує автор в даній статті, – є визначення політичного впливу на процес святкування 1030–річчя Хрещення Київської Русі. Такими, які раніше не були достатнім чином обгрунтовані, видаються наступні аспекти: аналіз і порівняння висловлювань щодо проникнення політичних ідей у духовне життя українського народу Патріарха Київського і всієї Русі–України Філарета та Блаженнішого Митрополита Київського і всієї України Онуфрія, перешкоджання з боку влади прибуттю до Києва на святкування 1030–річчя Хрещення Київської Русі віруючих Української Православної Церкви Московського Патріархату з інших регіонів та ін.

В статті автором були використані матеріали вітчизняних ЗМІ, а також Інформаційного управління УПЦ Київського Патріархату, Синодального інформаційно–просвітницького відділу УПЦ МП. Це допомогло автору більш детально проаналізувати досліджувану проблему та визначити її аспекти.

Метою даної статті – є дослідити політичні аспекти святкування 1030–річчя Хрещення Київської Русі.

Знаковою подією в релігійному житті України стало святкування 1030–річчя Хрещення Київської Русі 28 липня 2018 р. Свято, яке об'єднало сотні тисяч людей як українського, так і московського патріархату, довело, що в релігійному відношенні в нашій державі немає ніяких перепон, бар'єрів, перешкод. Саме релігія повинна стати консолідуючим чинником для народу в питаннях недопущення розколу держави, припинення війни, покращення добробуту та ін.

Повертаючись безпосередньо до політичних аспектів святкування 1030–річчя Хрещення Русі потрібно зазначити, що проникнення політичних ідей у духовне життя українського народу було підтверджено як Предстоятелем УПЦ КП Святійшим Патріархом Київським і всієї Русі–України Філаретом, так і Предстоятелем УПЦ МП Блаженнішим Митрополитом Київським і всієї України Онуфрієм.

Так Патріарх Філарет під час свого виступу 28 липня 2018 р. зауважив наступне: «Насамперед я хочу привітати усіх нас зі святом 1030–ліття хрещення Русі–України, по–друге хочу подякувати Петру Олексійовичу за чудову доповідь, в якій він показав чому ми так наполегливо домагаємось автокефалії Української Православної Церкви. Здавалося б, що це справа Церкви, а чому так активно бере участь у визнанні автокефальної Церкви Президент? А тому, що йде зараз війна на Сході і стоїть питання: бути чи не бути українській державі? Президент повинен турбуватися про свою державу, чи не повинен? Якщо він не турбується про свою державу, то який він Президент? І тому це стимулює нашого Президента захищати нашу українську державу. ... Але Православну Церкву вороги нашої державності розділили на частини і тому для того, щоб захистити Україну, зробити її міцною державою треба об'єднати Православну Церкву. Ось чому наш вельмишановний Президент так активно бореться за визнання автокефалії нашої Церкви» [1].

З цієї промови видно, наскільки тісно Українська Православна Церква Київського Патріархату пов'язана із політикою. І не тільки пов'язана, але і залежить від неї. Чого варті фраза «наш вельмишановний Президент так активно бореться за визнання автокефалії нашої Церкви». Чому він? Відповідь надана вище, але яким чином пов'язується війна на Сході із визнанням автокефалії УПЦ КП? Ось справжнє питання. Якщо і надалі такий тісний зв'язок між церквою та державою матиме місце, то релігійне життя швидко перетвориться на один із інструментів політичної влади, яким можна буде маніпулювати над свідомістю вірян. Це може призвести до розколу суспільства і посилити існуючу кризу в державі додавши до неї релігійні аспекти.

На відміну від висловлювань Патріарха Філарета, Українська Православна Церква Московського Патріархату обстоює інші позиції. Так, у зверненні єпископату Української Православної Церкви до кліру, чернецтва та мирян з нагоди 1030–ліття Хрещення Київської Русі 27 – 28 липня 2018 р. зазначається: «Сьогодні наша Церква постала перед багатьма викликами. Протягом останніх місяців в інформаційній сфері нашої країни не стихають суперечки щодо можливості надання Томосу про автокефалію. ... Спроби змінити цей статус призведуть лише до обмеження прав і свобод, якими наділена наша Церква, маючи права широкої автономії. До того ж, ці спроби не виключують, а лише поглиблюють розкол як в Українському Православ'ї, так і в українському суспільстві. ... Водночас ми спостерігаємо намагання зовнішніх сил перетворити Церкву на складову геополітики, ідеології та державної безпеки... Переконані, що Церква Христова не повинна бути інструментом у руках будь–якої держави чи політичної ідеології, звідки б вона не походила. ... Українська Православна Церква виховує в людах справжній патріотизм, тобто любов до Бога, до свого ближнього і Вітчизни. Тільки такий патріотизм може бути здоровим фундаментом для утвердження держави» [2].

Ці слова є набагато ближчими до істини, ніж слова Філарета. Вони обстоюють фундаментальні принципи діяльності церкви в державі, які повинні базуватись на любові до Бога, патріотизмі, істинній вірі. Втручання з боку держави порушує духовний баланс і призводить до негативних наслідків, особливо тоді, коли віра

є інструментом політичної ідеології. Виходячи з цього, християнська віра повинна бути єдиною і розбудовувати благосприятливе середовище, в якому мирно співіснують усі гілки православної церкви та сповідуватимуться істинні духовні принципи.

В свою чергу і сам Патріарх Онуфрій 27 липня 2018 р. під час урочистих заходів у Києві закликав до того, що «ми повинні викоринювати у собі злобу, ненависть, ворожнечу, привчати себе любити Бога, поважати, терпіти і любити ближнього. Цим живе все людство. Нехай Бог молитвами святого рівноапостольного князя Володимира оберігає всіх, хто прибув сьогодні до Києва, щоб бути учасником свята!» [3].

Людина сама в праві обирати собі той храм, ту церкву, куди вона хоче піти для здійснення будь-якого обряду чи таїнства незалежно від її приналежності до того чи іншого патріархату. Бог – єдиний – це найголовніший постулат християнства і жодна політична сила чи влада не повинна його порушувати. Згідно статті 11 Конституції України – головного нормативно-правового акту – «держава сприяє консолідації та розвитку української нації, її історичної свідомості, традицій і культури, а також розвитку етнічної, культурної, мовної та релігійної самобутності всіх корінних народів і національних меншин України» [4]. Так от саме сприянням розбудови релігійної справи, а не розколом, повинна займатися українська влада та український патріархат і всіляко забезпечувати сталий розвиток православної релігії в усіх її проявах на теренах України.

Ще одним проявом втручання влади в релігійні справи стало перешкоджання прибуттю до Києва на святкування 1030-річчя Хрещення Київської Русі віруючих Української Православної Церкви Московського Патріархату з інших регіонів.

20 липня 2018 р. протоієрей О. Домінський, в.о. Народницького благочиння Овруцької єпархії заявив: «Вчора–позавчора ми хотіли уточнити, чи все буде нормально, нам усі почали масово відмовляти – всі автоперевізники, всі ті, хто має свої автопарки, всі власники мікроавтобусів. Називають різні причини, але неофіційно розповідають, що 27-го виходити на рейси в напрямку Києва їм заборонили спецслужби» [5]. 25 липня 2018 р. голова синодального інформаційно-просвітницького відділу УПЦ МП архієпископ Климент на прес-конференції в Києві розповів про те, що надходить інформація із Житомирської, Одеської областей та інших регіонів про те, що перевізникам та власникам автопарків деякі представники влади та силових структур рекомендують не здійснювати маршрути до Києва 27 липня [6]. 30 липня 2018 року митрополит Запорізький і Мелітопольський Лука зустрівся з представниками Дніпровського офісу ОБСЄ. Головною темою бесіди став інцидент, що стався напередодні святкування 1030-річчя Хрещення Русі, коли 16 автобусів із паломниками не випускали із Запоріжжя [7].

Всі ці факти свідчать про те, що державний політичний конфлікт між Україною та Росією знаходить своє пряме відображення і в релігійній площині. Чинна влада всіляко хоче поділити вірян Української Православної Церкви на «своїх» та «чужих», що, в свою чергу, на пряму суперечить положенням ст.ст. 24 «не може бути привілеїв чи обмежень за ознаками

раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, за мовними або іншими ознаками» [8] та 35 Конституції України: «кожен має право на свободу світогляду і віросповідання. Це право включає свободу сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, безперешкодно відправляти одноособово чи колективно релігійні культу і ритуальні обряди, вести релігійну діяльність. Церква і релігійні організації в Україні відокремлені від держави, а школа – від церкви. Жодна релігія не може бути визнана державою як обов'язкова» [9].

Така «політична активність», яка йде врозріз нормам Конституції, може мати непередбачувані наслідки для всього українського суспільства.

Висновки. Слід зазначити, що вцілому святкування 1030-річчя Хрещення Київської Русі пройшло на високому рівні. Головною ознакою свята стало об'єднання вірян Українського та Московського патріархатів єдиною молитвою за Україну, за мир та спокій, за Боже благословення. Події 27 та 28 липня 2018 р. в Києві довели, що у релігійному відношенні наша держава залишається єдиною та неподільною, не дивлячись на політичні втручання з боку влади. Не дивлячись на всілякі перешкоди люди з інших регіонів все ж таки дістались до столиці і пройшли Хресною ходою від Володимирської гірки до Києво-Печерської лаври і Володимирського собору.

Намагання з боку чинної влади внести розкол в православній церкві та зробити церкву своїм інститутом несуть лише негативне навантаження і відповідним чином позначаються на духовному житті суспільства. Українська Православна Церква Київського Патріархату сама, автономно від держави повинна вирішувати питання автокефалії та вести відкриті прямі переговори з Московським Патріархатом на найвищому рівні, тобто на рівні патріархів. При цьому обов'язково повинні враховуватись і дотримуватись усі основоположні догми, принципи православної віри та норми Конституції. Держава повинна лише сприяти цьому процесу, але вже після того, як на церковному рівні будуть досягнуті остаточні домовленості. Лише за таких умов релігійна ситуація в Україні залишатиметься безпечною та сприятливою для віруючих обох патріархатів.

Подальше дослідження даної проблематики надасть можливість дослідити інші аспекти відносин православної церкви з державою в більш широкому контексті за допомогою проведення більш глибокого аналізу інших чинників. Доцільним вбачається детальний розгляд економічних чинників у відносинах держави та церкви.

Список використаних джерел

1. Шмуригін, О. 'Святіший Патріарх Філарет взяв участь в державних заходах з нагоди 1030-ліття Хрещення Русі-України (трансляція та фоторепортаж)', *Інформаційне управління УПЦ Київського Патріархату*. [online] Доступно: <https://www.cerkva.info/posts/sviatiishiy-patriarkh-filaret-vziav-uchast-v-derzhavnykh-zakhodakh-z-nahody-1030-littia-khreshchennia-rusy-ukrainy> (28.07.2018). – Назва з екрану.
2. 'Звернення єпископату Української Православної Церкви до кліру, чернецтва та мирян з нагоди 1030-ліття Хрещення Київської Русі', *Українська Православна Церква. Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ*. [online] Доступно: [Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»](http://news.church.ua/2018/07/28/zvernennya-jepiskopatu-ukrajinskoji-pravoslavnojji-</div><div data-bbox=)

cerkvi–do–kliru–chernectva–ta–miryan–z–nagodi–1030–littya–xreshhennya–kijivskoj–rusi/ (28.07.2018). – Назва з екрану.

3. 'Предстоятель Української Православної Церкви очолив урочистий молебен до 1030-річчя Хрещення Русі на Володимирській гірці', *Українська Православна Церква. Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ*. [online] Доступно: <http://news.church.ua/2018/07/27/predstoyatel-ukrajinskoji-pravoslavnoji-cerkvi-ocholiv-urochistij-moleben-do-1030-richchya-xreshhennya-rusi-na-volodimirskij-girci/> (27.07.2018). – Назва з екрану.

4. 'Конституція України від 28 червня 1996 р. ст.11', *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. [online] Доступно: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (28.06.1996). – Назва з екрану.

5. 'УПЦ МП заявляє, що їхнім парафіянам перешкоджають приїхати до столиці', *Вголос*. [online] Доступно: http://vgolos.com.ua/news/moskovskyy-patriarhat-zayavlyae-shcho-ihnim-parafijanam-pereshkodzhayut-priyhaty-do-stolytsi_325801.html (22.07.2018). – Назва з екрану.

6. 'Власти мешають прихожанам приїхати на Крестний ход – УПЦ МП', *Вести*. [online] Доступно: <https://vesti-ukr.com/strana/296708-vlasti-meshajut-prihozhanam-priekhat-na-krestnyj-khod-upts-mp> (25.07.2018). – Назва з екрану.

7. 'У Запоріжжі представники ОБСЄ зафіксували факти перешкодження вірянам УПЦ в участі у Всеукраїнському Хресному ході', *Українська Православна Церква. Синодальний інформаційно-просвітницький відділ УПЦ*. [online] Доступно: <http://news.church.ua/2018/08/02/u-zaporizhzhii-predstavniki-obsje-zafixovali-fakti-pereshkodzhannya-viryanam-upc-v-uchasti-u-vseukrajinskomu-xresnomu-xodi/> (02.08.2018). – Назва з екрану.

8. 'Конституція України від 28 червня 1996 р. ст.24', *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. [online] Доступно: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (28.06.1996). – Назва з екрану.

9. 'Конституція України від 28 червня 1996 р. ст.35', *Офіційний веб-портал Верховної Ради України*. [online] Доступно: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (28.06.1996). – Назва з екрану.

References

1. Shmurygin, O. 'Svjatijshij Patriarh Filaret vstav uchast' v derzhavnih zahadah z nagody 1030-littja Hreshhennja Rusy–Ukrai'ny (transljacija ta fotoreportazh) (His Holiness Patriarch Filaret took part in state events on the occasion of the 1030th anniversary of the Baptism of Rus-Ukraine (broadcast and photo report)', *Informacijne upravlinnja UPC Kyi vs'kogo Patriarhatu*. [online] Dostupno: <https://www.cerkva.info/posts/sviatishy-patriarkh-filaret-vziav-uchast-v-derzhavnnykh-zakhodakh-z-nahody-1030-littja-khreshchennia-rusy-ukrainy> (28.07.2018). – Назва з екрану.

2. 'Zvernennja jepyskopatu Ukrai'ns'koi' Pravoslavnoi' Cerkvy do kliru, chernectva ta myrjan z nagody 1030-littja Hreshhennja Kyi'vs'koi' Rusi (Appeal of the Episcopate of the Ukrainian Orthodox Church to the clergy, monasticism and laity on the occasion of the 1030th anniversary of the baptism of Kievan Rus)', *Ukrai'ns'ka Pravoslavna Cerkva. Synodal'nyj informacijno-prosvitnyj viddil UPC*. [online] Dostupno: <http://news.church.ua/2018/07/28/zvernennja-jepyskopatu-ukrajinskoji-pravoslavnoji-cerkvi-do-kliru-chernectva-ta-miryan-z-nagodi-1030-littya-xreshhennya-kijivskoj-rusi/> (28.07.2018). – Назва з екрану.

3. 'Predstoyatel' Ukrai'ns'koi' Pravoslavnoi' Cerkvy ocholyv urochystyj moleben' do 1030-richchja Hreshhennja Rusi na Volodymyr's'kij girci (Primate of the Ukrainian Orthodox Church headed the solemn prayer service to the 1030th anniversary of the Baptism of Rus on Vladimir's Hill)', *Ukrai'ns'ka Pravoslavna Cerkva. Synodal'nyj informacijno-prosvitnyj viddil UPC*. [online] Dostupno: <http://news.church.ua/2018/07/27/predstoyatel-ukrajinskoji-pravoslavnoji-cerkvi-ocholyv-urochystyj-moleben-do-1030-richchya-xreshhennya-rusi-na-volodimirskij-girci/> (27.07.2018). – Назва з екрану.

4. 'Konstytucija Ukrai'ny vid 28 chervnja 1996 r. st.11 (The Constitution of Ukraine of June 28, 1996, p.11)', *Oficijnyj veb-portal Verhovnoi' Rady Ukrai'ny*. [online] Dostupno: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (28.06.1996). – Назва з екрану.

5. 'UPC MP zavjavljae, shho i'hnim parafijanam pereshkodzhajut pry'haty do stolyci (UOC-MP claims that their parishioners are

prevented from coming to the capital)', *Vgolos*. [online] Dostupno: http://vgolos.com.ua/news/moskovskyy-patriarhat-zayavlyae-shcho-ihnim-parafijanam-pereshkodzhayut-priyhaty-do-stolytsi_325801.html (22.07.2018). – Назва з екрану.

6. 'Vlasti meshajut prihozhanam priekhat na Krestnyj hod – UPC MP (Authorities prevent parishioners from coming to the Cross procession – UOC-MP)', *Vesti*. [online] Dostupno: <https://vesti-ukr.com/strana/296708-vlasti-meshajut-prihozhanam-priekhat-na-krestnyj-khod-upts-mp> (25.07.2018). – Назва з екрану.

7. 'U Zaporizhzhii predstavnyky OBSJe zafixovali fakty pereshkodzhannja virjanam UPC v uchasti u Vseukrai'ns'komu Hresnomu hodi (In Zaporozhye, OSCE representatives recorded facts of obstruction of the UOC faithful in participation in the All-Ukrainian Baptist)', *Ukrai'ns'ka Pravoslavna Cerkva. Synodal'nyj informacijno-prosvitnyj viddil UPC*. [online] Dostupno: <http://news.church.ua/2018/08/02/u-zaporizhzhii-predstavnyki-obsje-zafixovali-fakti-pereshkodzhannya-viryanam-upc-v-uchasti-u-vseukrajinskomu-xresnomu-xodi/> (02.08.2018). – Назва з екрану.

8. 'Konstytucija Ukrai'ny vid 28 chervnja 1996 r. st.24 (Constitution of Ukraine of June 28, 1996 p.24)', *Oficijnyj veb-portal Verhovnoi' Rady Ukrai'ny*. [online] Dostupno: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (28.06.1996). – Назва з екрану.

9. 'Konstytucija Ukrai'ny vid 28 chervnja 1996 r. st.35 (The Constitution of Ukraine of June 28, 1996 p.35)', *Oficijnyj veb-portal Verhovnoi' Rady Ukrai'ny*. [online] Dostupno: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80/page> (28.06.1996). – Назва з екрану.

Vonsovych O. S., PhD in Political Science, associate professor of international relations department of Private Joint Stock Company «Higher educational institution «University of Central Europe» (Ukraine, Kyiv), sefinrof@ipnet.ua

Celebration of the 1030th anniversary of the Baptism of Kyivan Rus: political aspects

The purpose of this article is to study the political aspects of the celebration of the 1030th anniversary of the Baptism of Kievan Rus. During writing, the author used the following methods: analysis, synthesis, comparison, induction, deduction. The main obtained conclusions are as follows: the celebration of the 1030th anniversary of the Baptism of Kievan Rus was held at a high level: the main feature of the feast was the unification of the faithful of the Ukrainian and Moscow Patriarchates with a single prayer for Ukraine, for peace and tranquility, for God's blessing; attempts on the part of the incumbent authorities to split the Orthodox Church and make it their institution bear only a negative load and are appropriately reflected on the spiritual life of society; The Ukrainian Orthodox Church of the Kyiv Patriarchate itself, autonomously from the state, must resolve issues of autocephaly and conduct open direct negotiations with the Moscow Patriarchate at the highest level, that is, at the level of the patriarchs; the state should only facilitate this process, but only after final agreements have been reached at the church level.

Keywords: Baptism of Kievan Rus, Ukrainian Orthodox Church, religion, power, political interference.

* * *

УДК 94(429:24)

Гай–Нижник П. П.,

доктор історичних наук, завідувачий відділу історичних студій, Науково-дослідний інститут українознавства МОН України (Україна, Київ), Hai-Nyzhnyk@ukr.net

УКРАЇНСЬКО–РОСІЙСЬКІ МІЖДЕРЖАВНІ ВЗАЄМИНИ 2013–2014 РОКІВ ПІД ЧАС ДРУГОГО ЕТАПУ ПРЕЗИДЕНТСТВА В. ЯНУКОВИЧА

Вісвітлюються українсько-російські міждержавні та дипломатичні взаємини у 2013–2014 рр. під час другого етапу президентства в Україні В. Януковича. Аналізуються політико-дипломатичні зусилля президента, прем'єр-міністра та МЗС у міждержавних стосунках України з Російською Федерацією у сферах геополітики, енергетики, економіки та воєнного співробітництва.

Ключові слова: дипломатія, українсько-російські взаємини, Янукович, Путін.